

N:o 151.

Af Herr C. A. Larsson: Om förändradt sätt att förränta de i Riksgäldskontoret inflytande medel samt om vidtagande af de ändringar i Riksgäldskontorets och Riksbankens reglementen, som deraf blifva en följd.

Uti sin förklaring öfver statsrevisorernes förslag derom, att Riksgäldskontoret skulle befrias från den vidtomfattande handlånerörelse, hvilken derstädes, under en mängd af år, varit bedrifven, till fromma endast för vissa provisionstagande kommissionärer, men till föga gagn för kontoret sjelft, anföra herrar fullmäktige: att kontoret under året 1873 skulle derpå hafva förtjent icke mindre än 422,111 R:dr 6 öre. — Detta är så till vida sannt, som bruttoinkomsten på denna lånerörelse varit så stor, hvaremot nettovinsten deremot blifver mindre än noll, ty kontoret har sjelft lånat motsvarande kapitalsummor till vida högre ränta än den som erhållits på handlånen. Sålunda har det danska kapitalet, som indragits, kostat kontoret ⁸³/₁₀₀ procent mera än hvar till handlånen utlemnats. Fullmäktige söka härnäst bortresonnera de af revisorerne anförda skäl för öfverskottsmedlens insättning i banken samt förklara, att det skulle i hög grad försvåra kontorets förvaltning, under det Riksbanken svårligen skulle kunna af de insatta medlen draga någon egentlig vinst. Detta resonnement håller icke stånd inför det praktiska vetandet; ty icke försvåras Statskontorets förvaltning, därför att alla dess inkomster placeras hos Riksbanken, och icke kan man på fullt allvar mena, att det skall gå lättare för kontoret att hos sina privata låntagare inkassera behöfliga medel, än att lyfta dem hos Riksbanken. Att utestående handlån fått stå oupp sagda längre tid än två år förklara herrar fullmäktige hafva varit beroende på "gynsamma penningeförhållanden i landet". Det är dock ett faktum, att herrar fullmäktige, samtidigt med lånens kvarstående, sjelfve upplånat högst betydliga penningesummor till förefallande utgifter, utan att i någon nämnvärd mån anlita sina, på handlån utestående kapitaler. Det skulle vara klart, att, om Riks-

banken behöfde kontorets behållningar, skulle densamma ega företrädesrätt framför hvarje annan låntagare; men hvarföre har sådant icke inträffat någon enda gång? Att förbinda Riksgäldskontoret att aflemna, och Riksbanken att till förräntning mottaga Riksgäldskontorets behållningar synes herrar fullmäktige föga öfverensstämma med det förhållande att Riksbanken mer än en gång afböjt förslag att af Riksgäldskontoret mot ränta mottaga depositioner. — Ehuru detta förhållande icke är vordet på minsta sätt bevisadt, så hindrar det icke att banken numera skulle vara högst villig att ingå på det af revisorerne framställda förslag, sådant desto hellre som dessa begge Riksdagens verk sannolikt icke ega några skilda intressen, utan stå till Riksdagens och hvarandras ömsesidiga tjänst med hvar sina hufvudändamål. Det skulle endast vara nio procent af den i revisorerne tabell upptagna summan, som varit utestående längre tid än två år, hvaremot fyratio procent måst efter tre månader och ännu kortare tid indragas. Orsaken härtill är den, att vissa låntagare varit nödsakade att oftare *omsätta* sina handlån, på det de icke skulle anses mera gynnade än låntagare i allmänhet. Häraf kan man dessutom draga den slutsats, att medlen lämpligare kunnat af Riksbanken förvaltas, ty denna hufvudsakliga låneanstalt med sin elastiska sedelemission och sin betydliga vaxelhandel, skall alltid hafva lättare att lemna Riksgäldskontoret sina behof än de enskilde låntagarne. Den påpekade omständigheten att handlånerörelsen varierat mellan en à tolf millioner bevisar ännu mera, huru nödigt det är att så betydande summor icke göras beroende af enskilde personers förmåga att honorera sina förbindelser. Det skulle deremot ligga en särdeles trygghet för herrar fullmäktige att veta, det dylika summor stode inne hos Riksbanken i stället för hos enskilde bankirer och privata låneanstalter. Det skulle strida mot naturen af dylika depositioner och icke öfverensstämma med Riksdagens grundsats, att statens och bankens kreditförhållanden skola vara fullkomligt afskilda, säga vidare herrar fullmäktige. Konseqvensen häraf fordrade att kontoret inga medel insatte hos Riksbanken; men detta sker ju nästan dagligen. Deras räkningar n:ris 1 och 3 ega ju oftast flera millioners behållningar, men ännu har ingen olägenhet häraf försports. Fullmäktige bestrida, att förändringen skulle underlätta den förestående omregleringen af Riksgäldskontoret, ty den vinst som handlånerörelsen bereder kontoret uppgår till *många gånger kontorets hela förvaltningskostnad*, hvaremot besväret med bokföringen och förvaltningen är så ringa, att det ej vid omregleringen kan tagas i nämnvärdt betraktande. Hvad vinsten beträffar, så har jag här ofvan visat, att densamma icke är verklig, ty utlåningarne göras af sådana jernvägsbyggnadsmedel, som kosta sta en vida högre procent; och hvad besväret angår, så visa fullmäktiges protokoll, att de flesta ärenden som behandlas, om man undantager vecko-

rapporter och kassaförslag, som äro stående ämnen vid alla sammanträden, utgöra frågorna angående handlån de flesta, af en gifven egenskap, samt förty orsaka Fullmäktige och tjänstemän det största besväret. Vidare heter det, att kontoret i allt fall skulle nödgas ombesörja medels förräntning, enär de i kontoret inestående fonder, å hvilka kontoret är skyldigt erlægga ränta äfvensom amortissementsfonderna för jernvägslånen borde utestå mot förräntande enligt särskilda beslut och upprättade kontraktsvilkor. Detta låter sig beqvämligast ske genom deposition i Riksbanken, ty dessa medel kunna betraktas som stående fonder, dem Riksbanken, bättre än kontoret, är i tillfälle att hålla ute i sin lånerörelse, hvadan detta skäl talar mera för än mot revisorernes förslag.

I fråga om sättet för anskaffande af de till utgifter behöfliga medel påpeka herrar fullmäktige "den stora svårigheten och olämpligheten att i en så betydlig penningeförvaltning som Riksgäldskontorets på förhand afsätta och afhända sig dispositionsrätten öfver ett visst särskildt belopp till hvarje särskild utgift". Detta resonnement låter, som skulle det vara svårare att få pengarna åter hos Riksbanken än på något annat ställe, ehuru det förhåller sig alldeles tvärtom.

Herrar fullmäktige anse kreditivet i Riksbanken alldeles otillräckligt, likasom att det skulle vara mindre öfverensstämmande med en väl ordnad hushållning att medelst bindande af egna tillgångar tvinga kontoret att ofta mot ränta begagna ett kreditiv, hvars anlåtande hittills ytterst sorgfälligt undvikits. Man kan härpå med skäl fråga: hvartill tjenar då att hafva ett kreditiv, om icke för att vid behof utdraga detsamma och sedermera med inflytande medel fylla det åter, så ofta utgifter och inkomster dertill föranleda? På detta sätt handla åtminstone enskilde affärsmän, och regeln gäller lika för statens verk. Fullmäktige förmå ock, att Riksbanken icke skulle vara lika oförhindrad som kontoret att med sina öfverlopsmedel bispringa de enskilda bankerna, enär en sammanblandning mellan dessa och Riksbanken "på goda skäl ej ansetts önskvärd". Hvarföre det skulle vara mera önskvärdt att sammanblanda privatbankernas affärer med Riksgäldskontorets, är för den oinvigde svårt att fatta. Hvarföre icke en ökad bankovinst skulle förmå ersätta den ränteförlust som drabbade kontoret, ifall dess medel deponerades utan ränta, hafva fullmäktige lemnat alldeles outredt. Satsen strider dock helt och hållet mot de resultat Riksbankens förvaltning de senare åren visat. Slutligen anmärka fullmäktige den olägenhet som skulle uppstå derigenom, att bankens förmåga att mottaga enskildes besparingar betydligt minskades, äfvensom att Riksgäldskontorets behållningar komme att undandragas allmänna rörelsen utan att af Riksbanken kunna användas. Detta påstående strider jemväl mot all hittills vunnen erfarenhet, ty om någon skall kunna använda deponerade medel, så måste det just vara Riksbanken, som har förmåga att med egen sedelemission

möta oförutsedda uttagningar i långt vidsträcktare mån än någon annan penninganstalt. Då värden om och förräntandet af Riksgäldskontorets öfverskottsmedel synes kunna med all trygghet öfverlemnas åt Riksbanken, då bifall till revisorernes framställning skulle betydligt underlätta Riksgäldskontorets förvaltning samt då Riksgäldskontorets handlänerörelse icke står i något samband med kontorets ändamål, tager jag mig friheten värdsamt föreslå,

att Riksgäldskontorets och Riksbankens reglementen förändras så, att de i kontoret inflytande medel må få insättas i Riksbanken mot den ränta, som för deponerade medel i allmänhet från Riksbanken utbetalas.

Om remiss härå till Stats-utskottet anhålles.

C. A. Larsson
från Östergötland.

N:o 152.

Af Herr Werner Ericson: Om förtydligande af lagens stadgande rörande förlagsgifvares förmånsrätt till fabrikers effekter.

Med industriens fortgående utveckling är det af synnerlig vikt, att de stadganden, som röra dess kreditförhållanden, blifva så tydliga, som möjligt. Jag afser med denna min framställning de s. k. förlagslånen och den förlagsgifvare enligt 17 kap. 7 § Handelsbalken samt åtskilliga kongl. förordningar medgifna förmånsrätt till utbekommande af sin förlagsfordran. Utan att ingå i undersökning om behovet af en sådan förmånsrätt, af dess utsträckning eller inskränkning eller om lämpligheten af de stadganden för öfrigt, som derom nu gälla och i afseende å hvilka det redan förr visat sig förenadt med svå-